

TERMINOLOGIA JURÍDICA: EINES I RECURSOS

Jordi Bover i Rosa Colomer

TERMCAT

jbover@termcat.cat, rcolomer@termcat.cat

1. EI TERMCAT

El TERMCAT, el Centre de Terminologia Catalana, fou creat l'any 1985 per un acord entre el Govern de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans. D'aquesta manera, el TERMCAT gaudeix del suport de les institucions de govern que assegurin l'extensió en l'ús de la terminologia arreu de Catalunya, i també del suport de la Secció Filològica de l'Institut d'estudis Catalans, la qual dóna legitimitat a les propostes neològiques del Centre.

Actualment el TERMCAT presenta la forma de consorci, en què, a més de les institucions suara esmentades, també participa el Consorci per a la Normalització Lingüística, que s'ocupa de l'extensió i el foment de la llengua catalana a Catalunya.

L'activitat del TERMCAT se centra en tres línies fonamentals, que són l'elaboració de recursos terminològics, incloent-hi la producció i l'edició de diccionaris, vocabularis, glossaris, nomenclatures i materials de divulgació terminològica; la prestació de serveis d'assessorament per a persones individuals, organitzacions professionals, institucions i empreses que desenvolupen textos especialitzats en català; i, finalment, la normalització de neologismes terminològics en estreta cooperació amb la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

1.1. Elaboració de recursos terminològics

Quant a la primera línia, els recursos terminològics s'elaboren en qualsevol àmbit temàtic especialitzat i s'editen en els diversos formats possibles, bàsicament en paper imprès, en suport electrònic o en línia. Les dades terminològiques també se cedeixen a petició d'organismes que projecten d'incorporar-les en eines de traducció automàtica, en correctors lingüístics i en entorns de treball professional.

Un dels recursos terminològics més productius que el TERMCAT ha elaborat ha estat la col·lecció de diccionaris olímpics, editats amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona de l'any 1992. Ara, el Centre desenvolupa un *Diccionari general de l'esport* que ha d'aplegar vora 12.000 entrades de totes les varietats esportives, olímpiques i no olímpiques, i que, segons les previsions, entrarà en edició abans d'acabar l'any 2007.

Així mateix, aquests diccionaris de terminologia esportiva han estat motiu de demanda per diferents comitès olímpics organitzadors. No hi ha dubte que la inclusió de les llengües anglesa, francesa i castellana als diccionaris n'augmenta la utilitat per a altres comunitats lingüístiques. Precisament el Comitè de Terminologia de l'Acadèmia Xinesa de Ciències ha sol·licitat recentment al TERMCAT la cessió de terminologia esportiva, amb la finalitat de desenvolupar la terminologia xinesa per als Jocs Olímpics de Pequín.

Igualment, el TERMCAT treballa en diferents àmbits de la indústria. A tall d'exemple, recentment ha publicat un lèxic sobre l'electricitat a la llar en format de prospecte, i prepara un *Lèxic multilingüe de la indústria* que ha d'aplegar 18.000 entrades de tots els àmbits de la indústria i està previst que s'editi també enguany. L'àmbit d'Internet i les noves tecnologies associades són l'objecte d'un treball important que, entre d'altres, ha suposat la publicació d'un *Diccionari*

d'Internet i l'edició recent de la *Terminologia del comerç electrònic*. El TERMCAT intensifica els esforços per adaptar-se a l'evolució constant d'aquests sectors i actualitzar-ne la terminologia.

En l'àmbit de l'empresa, coincidint amb el començament de la campanya de la renda, s'ha publicat en línia un diccionari que aplega la terminologia bàsica dels impresos i formularis en versió catalana, i els equivalents corresponents en castellà.

D'una altra banda, el TERMCAT ha elaborat i ha editat productes terminològics de diverses especialitats de l'àmbit de la salut. Entre les novetats editorials, recentment ha estat publicat un *Diccionari de psiquiatria*, elaborat per un equip de professionals de la Societat Catalana de Psiquiatria i Salut Mental i pel TERMCAT.

Particularment en el camp de la terminologia jurídica, els projectes enllestits fins ara han permès d'editar un *Diccionari de dret civil* i un *Vocabulari de dret penal i penitenciari*, elaborats en col·laboració amb el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, així com una *Terminologia notarial*, en col·laboració amb el Col·legi de Notaris de Catalunya i del Col·legi Notarial de les Illes Balears.

Elaboració de recursos terminològics Terminologia jurídica

termcat

Entre les darreres novetats editorials cal subratllar també el *Diccionari de telecomunicacions*, elaborat en col·laboració amb la Universitat Politècnica de Catalunya i publicat el març del 2007.

Els formats dels recursos terminològics són diversos i inclouen materials de divulgació, com ara vocabularis, tríptics i cartells. Per exemple, enguany, amb motiu de l'edició per primer cop de normes UNE en català, s'ha editat un calendari, elaborat juntament amb l'Associació Espanyola de Normalització i Certificació (AENOR), que recull la terminologia bàsica de la norma UNE de gestió de la qualitat.

1.2. Assessorament

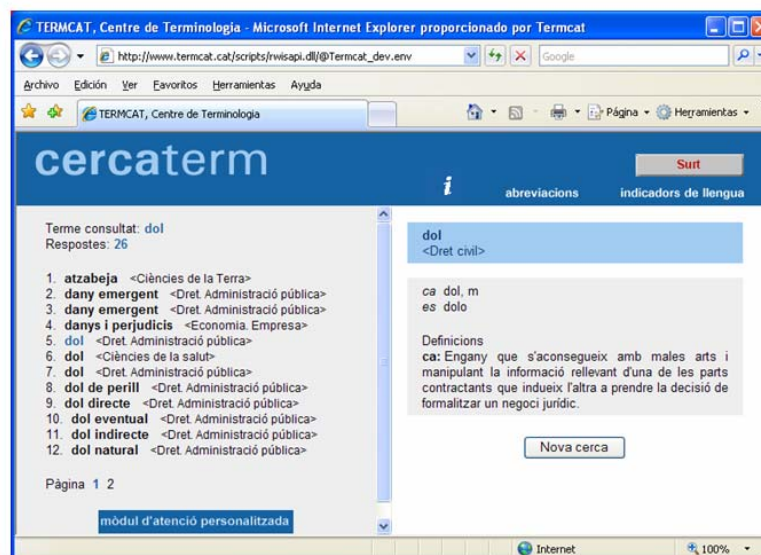
L'altra línia d'activitat principal del TERMCAT, coneguda més directament pels usuaris, és l'assessorament que s'ofereix a institucions, empreses i professionals de la llengua i de la traducció. L'assessorament terminològic es vehicula mitjançant el Cercaterm, que és un servei de consultes multilingüe en línia i, idealment, permet d'obtenir una resposta directa a les qüestions terminològiques. Si la resposta no és adequada o no se n'ofereix cap, la mateixa interfície del Cercaterm permet d'adreçar una consulta directa a l'equip d'assessorament del TERMCAT.

Assessorament Assessorament terminològic

www.termcat.cat

Cercaterm, servei de consultes multilingüe en línia

© TERMCAT, Centre de Terminologia

termcat

Al Cercaterm es pot accedir com a visitant o com a usuari registrat. El nombre d'usuaris registrats ha augmentat gradualment en els darrers anys, de manera que els 1.788 usuaris registrats l'any 2000 han esdevingut 18.680 l'any 2006. D'ençà del llançament del Cercaterm, ha minvat el nombre de consultes personalitzades adreçades al nostre servei, alhora que, per contra, ha augmentat el de visites al lloc web del TERMCAT. Segons se'n desprèn, els usuaris prefereixen cada vegada més l'ús d'aquesta eina.

El servei d'assessorament es presta també a institucions, empreses i editorials que elaboren productes en català. És el cas, per exemple, dels manuals de vehicles de l'empresa Honda; del manual de *Medicina Interna* de P. Farreras i C. Rozman, obra fonamental per a estudiants de medicina i professionals de l'àmbit de les ciències de la salut; de la *Norma internacional general de descripció arxivística ISAD(G)*; de les *Normes tecnològiques de jardineria i paisatgisme*; i de la traducció de la versió 1.0 de les *Directrius per a l'accessibilitat als continguts web* per iniciativa de la Facultat de Traducció de la Universitat de Barcelona. Les versions anglesa i catalana són les úniques autoritzades pel World Wide Web Consortium, l'organisme internacional que s'ocupa de regular l'espai web.

El TERMCAT ha assessorat també la Secretaria de Política Lingüística per desenvolupar l'eina en línia de *Plats a la carta*, la qual permet a professionals de la

restauració d'obtenir menús de restaurant escrits en llengua catalana, i també la seva traducció al castellà, l'anglès, el francès, l'italià i l'alemany. El TERMCAT s'encarrega del manteniment de la terminologia i de la compleció d'equivalents en altres llengües.

Un àmbit d'assessorament important és la localització de programari. La traducció de programari informàtic s'aplica sobre programes propietaris, com són els de Microsoft, i també sobre programari lliure, per exemple el programa de disseny assistit per ordinador iCAD-T. En aquest sentit, cal remarcar la col·laboració del TERMCAT amb l'associació Softcatalà en l'elaboració de la versió catalana de programes informàtics.

El servei d'assessorament comprèn un servei documental, que ofereix una biblioteca en línia consultable des del lloc web del TERMCAT amb informació sobre les obres terminològiques existents en català sobre un àmbit determinat.

Assessorament
Assessorament documental

Biblioteca

www.termcat.cat/biblioteca

Obres terminològiques tècniques i científiques
en català, i projectes en curs

© TERMCAT, Centre de Terminologia

termcat

1.3. Normalització

Finalment, el TERMCAT s'ocupa de la normalització de neologismes; és a dir, de la fixació de les denominacions adequades per a denominar conceptes nous propis de qualsevol àmbit de coneixement especialitzat. El procés s'articula al voltant del Consell Supervisor del TERMCAT, que és un òrgan col·legiat format per membres de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, per membres del TERMCAT i per especialistes designats per tots dos organismes.

Els termes proposats pel TERMCAT es trameten a l'Institut d'Estudis Catalans. Aquells termes que es consideren prou generals són estudiats per la Secció Filològica, que, si considera que són adequats, els incorpora al diccionari normatiu. En efecte, la segona edició del diccionari normatiu inclou nombroses entrades provinents de les resolucions del Consell Supervisor, com ara *família monoparental* i *biodiversitat*.

Una funció cabdal del TERMCAT consisteix a recollir les necessitats i les sol·licituds de la societat i, si exigeixen un tractament específic, transmetre-les al Consell Supervisor perquè les estudiï i, si escau, les sotmeti a normalització. Les decisions del Consell Supervisor es fonamenten sobre criteris lingüístics, i també sobre principis estrictament terminològics; entre d'altres, estudia l'adequació formal i conceptual del terme al llenguatge d'especialitat, la seva adequació i precisió semàntiques i la viabilitat de la seva difusió i implantació segons la valoració d'un nombre representatiu d'especialistes.

Aquesta consideració esdevé palesa parant esment al terme *privacitat*. El concepte que la llengua anglesa denomina *privacy* va ser normalitzat pel Consell Supervisor amb la denominació *privadesa*. Certament, el criteri d'adequació lingüística en va acreditar la idoneïtat i la valoració dels especialistes en va confirmar la viabilitat. Tot i això, finalment aquest concepte s'ha incorporat a la segona edició del diccionari normatiu amb la denominació més utilitzada, *privacitat*, calcada de la forma anglesa.

2. Recursos en línia

La referència al diccionari normatiu ens obre la porta per parlar, si més no breument, dels recursos de terminologia jurídica més importants disponibles en línia, abans d'explicar més detingudament els recursos que ofereix el TERMCAT. Finalment, com hem dit, farem referència a l'experiència del TERMCAT pel que fa a tasques afins a la traducció jurídica.

2.1. Diccionari de la llengua catalana (2a edició)

Recursos en línia

© TERMCAT, Centre de Terminologia

termcat

Efectivament, primer de tot, cal remarcar la utilitat de la segona edició del diccionari normatiu com a eina consultable en línia des de la pàgina web de l'Institut d'Estudis Catalans (www.iec.cat), sobretot perquè ara ofereix unes prestacions de consulta optimitzades i permet de consultar quines novetats han estat introduïdes a la segona edició del diccionari. El document pdf inclòs a l'apartat *Butlletí* del web de l'Institut d'Estudis Catalans (a <http://www.iecat.net/butlleti/106/actiu.htm>, apartat «Llistat d'articles nous del DIEC2») presenta la informació corresponent classificada temàticament, de manera que presenta les diferències específiques de l'àmbit jurídic entre les dues edicions.

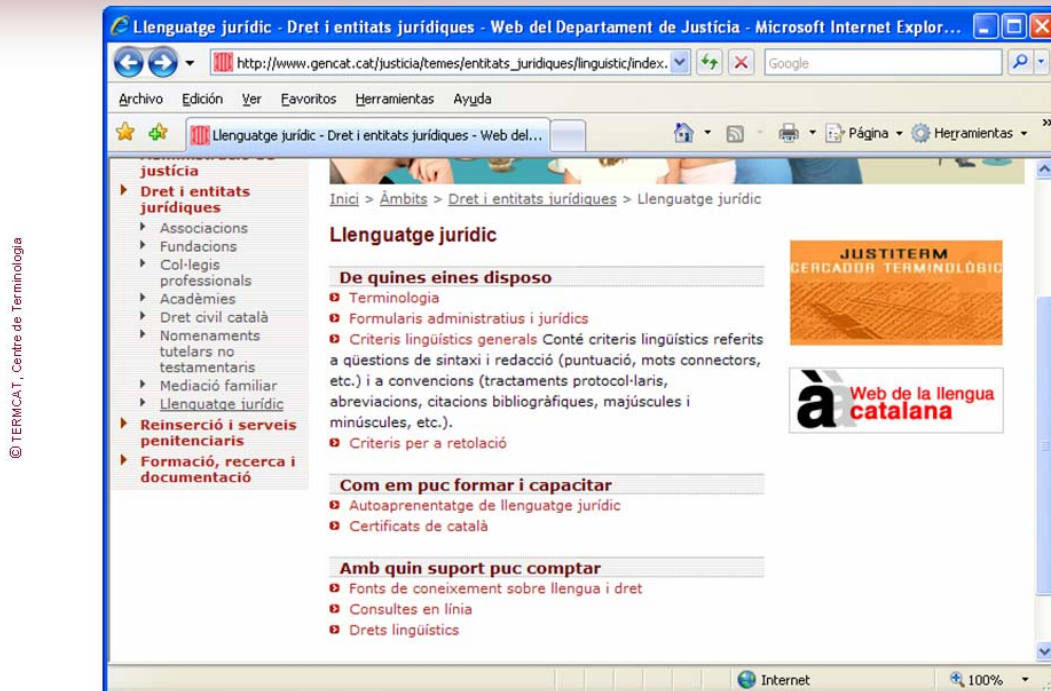
Entre les setze novetats de la segona edició del diccionari que fan referència al dret, és particularment remarcable l'acceptació del terme *aute*, equivalent del castellà *auto*, i fins ara denominat exclusivament *interlocutòria*. El terme ha estat admès per raó del dret processal andorrà, tot i que la limitació geogràfica dels termes inclosos al diccionari normatiu és més aviat relativa i, en principi, tothom pot fer-ne ús.

Una altra forma destacable nova és l'adjectiu *recurrible*. Es tracta d'un derivat del verb *recórrer*, el qual es fa servir generalment de manera transitiva, baldament aquest ús no és pas normatiu. Segons l'ús normatiu del verb, no és possible *recórrer una sentència*, ans cal *recórrer contra una sentència*. Malgrat aquesta consideració, s'ha admès l'adjectiu derivat del verb.

Tot i que es presenten exclusivament aquests termes com a novetats en l'àmbit del dret, n'hi ha d'altres que també han canviat i que, tot i que no són referenciats com a termes jurídics, també ho són. Es pot destacar l'acceptació de *dispositiva* ('pronunciament dispositiu o imperatiu d'una sentència dictada per un jutge o tribunal') com a alternativa de *decisió* i equivalent del castellà *fallo*, o l'acceptació de *provisió* amb el sentit que fins ara solament admetia *providència* ('resolució dictada per un jutge o per un tribunal per a la tramitació d'un afer').

2.2. Web del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya

Recursos en línia

termcat

El Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, per la seva banda, manté al seu lloc web (www.gencat.cat/justicia/temes/entitats_juridiques/linguistic/index.html) un epígraf de llenguatge jurídic amb recursos terminològics. A més de la informació lingüística general, s'hi presenta un apartat específic de terminologia que inclou diccionaris en format pdf –entre aquests, dos dels elaborats conjuntament amb el TERMCAT: el *Vocabulari de dret penal i penitenciari* i el *Diccionari de dret civil*–, una *Terminologia jurídica i administrativa*, i una eina per a incorporar la terminologia del dret penal al corrector de Word. L'apartat *Altres recursos* inclou enllaços a diversos diccionaris i pàgines web específiques classificats per llengües i, particularment, els vocabularis de dret de la Universitat de Barcelona.

La mateixa pàgina inclou el Justiterm, que permet de consultar els diccionaris abans esmentats. La cerca s'hi pot efectuar per truncació des de qualsevol apartat del terme, i tant des del català com des del castellà.

2.3. Web del traductor jurídic

Recursos en línea

© TERMCAT, Centre de Terminologia

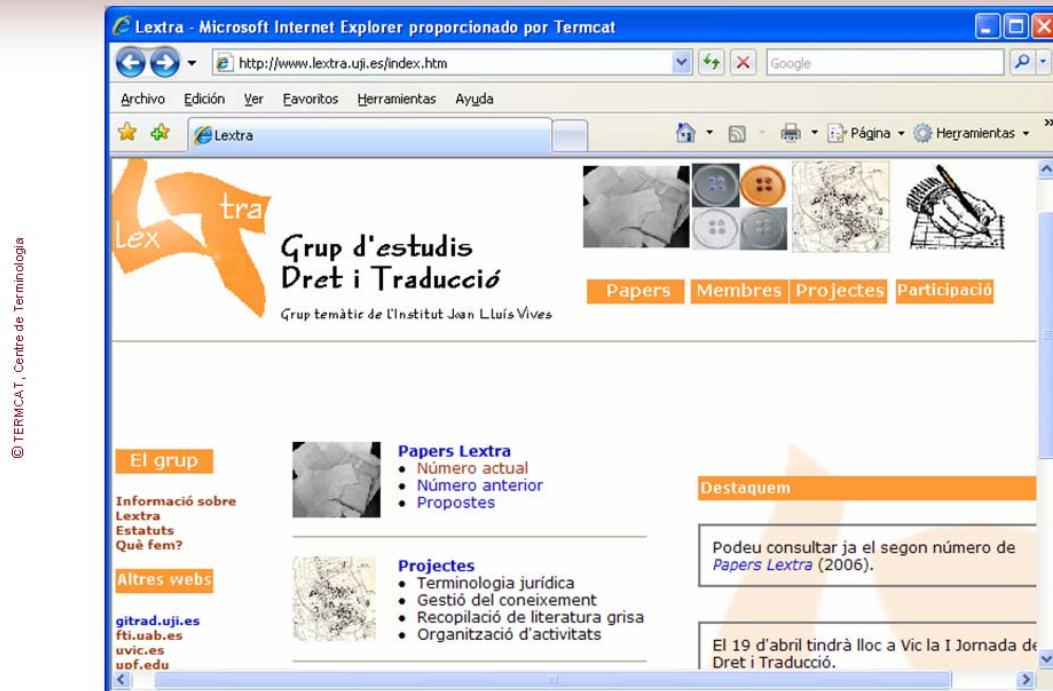
termcat

Una altra eina ben útil l'ofereix el *Web del traductor jurídic* (www.gitrad.uji.es/cat/recursos/index.htm), que ha estat creat en el si de la Universitat Jaume I. L'epígraf de terminologia comprèn nombroses referències a glossaris especialitzats, una bibliografia de la traducció jurídica, un corpus multilingüe de documents jurídics, i tot de recursos de formació per Internet.

L'apartat dels glossaris s'hi presenta subdividit en una secció general, que concentra el gruix de la informació disponible al primer apartat, i una altra d'específica que, d'ara endavant, ha d'incloure els glossaris elaborats pels estudiants. Els recursos es poden consultar per diverses llengües i es mostren en forma de llistes que contenen, a banda d'alguns diccionaris ja esmentats, una col·lecció àmplia de glossaris de la Universitat de València i d'altres de la Universitat de Barcelona.

2.4. Lextra

Recursos en línia

termcat

Finalment, com a recurs terminològic cal destacar Lextra, el Grup d'Estudis de Dret i Traducció sorgit a l'Institut Joan Lluís Vives, que té per objecte la consolidació i promoció dels estudis de traducció i interpretació especialitzats en temes jurídics (www.lextra.uji.es/).

3. L'experiència del TERMCAT

En aquest punt, és interessant d'exposar breument l'experiència del TERMCAT, d'una banda, quant a l'elaboració de diccionaris jurídics –sobretot la recerca d'equivalents i la normalització de manlleus– i, d'altra banda, en la traducció de textos normatius, per tal com aquesta guarda certs paral·lelismes amb la jurada.

3.1. L'elaboració de diccionaris jurídics

Per regla general, en els diccionaris de dret, el TERMCAT recull els equivalents castellans dels termes catalans. Per a especificar-hi aquests equivalents a partir d'una estructura conceptual en català, es presenten tres graus d'equivalència possibles: total o exacta, parcial o nul·la.

L'equivalència total es produeix quan dues unitats lèxiques de dues llengües diferents presenten la mateixa estructura semàntica i el mateix conjunt de trets semàntics. Per exemple, les unitats lèxiques *taula* – *mesa* – *table* remeten totes tres a un mateix conjunt de característiques nocionals. En aquest cas, el diccionari pot incorporar una definició que correspongui exactament a totes les denominacions.

Sovint, però, les denominacions de les diferents llengües no presenten pas una identitat total les unes amb les altres: l'equivalència parcial es produeix quan no hi ha coincidència absoluta en la delimitació nocional entre llengües. N'hi ha exemples ben coneguts en què el català fa una distinció a diferència del castellà: *caixa* i *capsa* respecte de *caja*, o *bressol* i *llit de baranes* respecte de *cuna*. En

aquest cas, caldria donar entrada als termes catalans amb un equivalent castellà comú.

En tercer lloc, l'equivalència zero es produeix si la llengua considerada d'arribada no té cap denominació per a expressar una noció, sia perquè no coneix aquesta noció o perquè fa una delimitació de la realitat diferent. En són exemples els termes *riurau* ('casa de camp de la comarca valenciana de la Marina adaptada al conreu del raïm per fer panses') i *veguer* ('autoritat delegada de la Corona o d'una baronia en una demarcació del Principat de Catalunya o de Mallorca, amb jurisdicció governativa, judicial i administrativa'). Aquesta mena d'equivalència és particularment rellevant en terminologia jurídica, atès que els termes són delimitats per sistemes estatals i no necessàriament tenen una correspondència en sistemes d'altres estats.

En cas d'equivalència zero, en els diccionaris del TERMCAT se segueix el criteri de reproduir el terme català en l'apartat de l'equivalent en l'altra llengua, o bé de deixar l'equivalència en blanc. Aquest procediment, no cal dir-ho, és inapropiat per a la traducció, on cal adoptar el mot estranger a tall de manlleu, o fer-ne una traducció literal cercant l'equivalent més pròxim per a explicar la noció a la llengua d'arribada.

Per exemple, en la compleció d'equivalents del *Diccionari de dret civil*, es resolgué de mantenir la mateixa forma catalana quan no hi havia cap equivalent establert castellà per a les figures jurídiques específiques del català. Un exemple en són els termes *rabassa morta* ('contracte de conreu en virtut del qual el propietari d'una finca en cedeix l'ús per conrear-hi vinya, durant el temps que visquin els primers ceps plantats, a canvi d'una renda anual en fruits o diners'), i també *agermanament*, que és un règim econòmic matrimonial propi de Tortosa, sense paral·lel en castellà.

Igualment, és il·lustrativa la solució aplicada quant al terme *conlloc* ('contracte entre un ramader i un propietari de pasturatge pel qual aquest cedeix al primer el dret de pasturar el bestiar dins la terra de la seva propietat durant un termini estipulat'); un cop desestimat *contrato pecuario* com a equivalent castellà (perquè no designa el mateix concepte), s'adoptà una solució híbrida per a la denominació castellana: *contrato de conlloc*.

3.2. Normalització de termes jurídics

L'altra vessant d'interès per a la traducció jurídica és la normalització de termes que fa el Consell Supervisor del TERMCAT. Com que generalment s'estudien manlleus, cal fer una recerca per a determinar la denominació catalana (és a dir, la traducció) més adequada dels termes que arriben d'una llengua diferent.

El *Vocabulari de dret penal* en forneix exemples representatius. L'equivalent normalitzat del castellà *cohecho* ('delicte que cometen un funcionari que fa o deixa de fer un acte relacionat amb l'exercici de les seves funcions a canvi de regals, oferiments o promeses, i també la persona que l'indueix a cometre'l') és *suborn de funcionari*, el complement nominal del qual es pot interpretar com a genitiu passiu o actiu.

Quant al terme equivalent del castellà *busca y captura* ('ordre donada per l'autoritat judicial a la governativa per a perseguir i arrestar un delinqüent'), diversos estudis pogueren acreditar que, als textos medievals, hi havia una forma paral·lela: *crida i cerca*. Aquesta conclusió va permetre de desestimar altres formes de nova creació.

D'altra banda, el Consell Supervisor del TERMCAT va acceptar com a manlleu el terme *vis-a-vis* i el sinònim *comunicació especial*, equivalents del castellà *vis-à-vis* ('comunicació entre l'intern d'un centre penitenciari i els seus familiars o coneguts propers en la qual és possible el contacte físic'). La supressió de l'accent adapta el terme a les característiques morfològiques de la llengua catalana i, addicionalment, suprimeix la vacil·lació de variants d'escriptura.

En el cas del terme anglès *probation*, s'ha adoptat com a manlleu: és propi dels sistemes penals anglosaxons i, tot i que s'assembla força a la figura penal espanyola *suspensió condicional de la pena*, no és ben bé el mateix.¹⁵

Finalment es consideren dos manlleus curiosos del sistema penitenciari: *búnker* ('cabina des d'on es controla, a través d'un vidre, l'accés i l'activitat d'un mòdul penitenciari cabina de control') ha estat normalitzat amb la forma catalana *cabina de control*, i *cangrejo* ('porta de seguretat de les cel·les destinades a presos sancionats o especialment conflictius, situada entre la primera porta i l'espai habitable de la cel·la, que s'obre cap a dins') com a *contraporta de seguretat*. Tots dos fan referència a dependències de la presó. La divergència entre els registres dels termes castellans i els catalans és palesa i obeeix a la demanda dels especialistes que aconsellaren la fixació d'uns termes que poguessin utilitzar també en registres formals. Per això, el TERMCAT va desestimar la forma proposada inicialment (*cranca*) com a equivalent de *cangrejo*.

Tot seguit es relacionen breument alguns altres termes normalitzats de l'àmbit del dret penal, que no són pròpiament manlleus, sinó formes encara no documentades en les obres de referència catalanes. Entres aquests hi ha *jurat escabí*, *oir*, *primarietat*, *presonitzar*, i la construcció «verb + en + tipus de recurs», com ara *impugnar en apel·lació*.¹⁶

3.3. La versió catalana oficial de les normes UNE

Igualment, l'experiència del TERMCAT comprèn la traducció de textos normatius i concerneix particularment un projecte de gran abast: la traducció de les normes terminològiques UNE. Com és conegut, les normes ISO (l'Organització Internacional per a l'Estandardització) contenen especificacions tècniques basades en els resultats de l'experiència i del desenvolupament tecnològic, a fi de facilitar els intercanvis de béns i serveis entre països i una estreta cooperació en els camps intel·lectual, científic, tècnic i econòmic.

L'ISO està representada per organismes de normalització en els diversos estats. El representant de l'Estat Espanyol és AENOR (l'Associació Espanyola de Normalització i Certificació), que elabora la versió oficial castellana de les normes ISO, redactades generalment en anglès i francès, i que també desenvolupa normes oficials UNE pròpies.

Després d'uns quants intents fallits, l'any 2005 el TERMCAT va reeixir a signar un acord de col·laboració amb AENOR per a elaborar i editar la versió catalana de les normes UNE. Per primer cop es fa possible d'editar una versió oficial de les normes UNE en un idioma diferent del castellà i es pot equiparar el català a altres llengües europees oficials als seus estats.

A hores d'ara hi ha disponibles un nombre encara reduït de normes en versió oficial catalana. Les primeres traduïdes són de natura terminològica: presenten forma de glossari i defineixen els conceptes per a servir de referència a altres normes afins. Es poden consultar els termes d'aquestes normes al Cercaterm, en què es marca explícitament aquesta procedència. Concretament s'han traduït les normes següents:

UNEC-EN ISO 9000:2005 *Sistemes de gestió de la qualitat – Principis bàsics i vocabulari*

UNEC-EN ISO 9001:2000 *Sistemes de gestió de la qualitat – Requisits*

UNEC-EN ISO 18513:2004 *Serveis turístics – Hotels i altres tipus d'allotjament turístic – Terminologia*.

¹⁵ *Probation* comporta l'obertura d'un període de prova en què s'imposa al subjecte tot un seguit de condicions o pautes de conducta que haurà de complir sota l'observació o el control d'un agent. La figura aplicable a casa nostra també revoca una pena privativa de llibertat per un període de llibertat a prova, però amb l'única condició que el subjecte no torni a delinquir.

¹⁶ Els termes esmentats es poden consultar al Cercaterm (<http://www.termcat.cat>) i a la Neoloteca (<http://www.termcat.cat/neoloteca>).

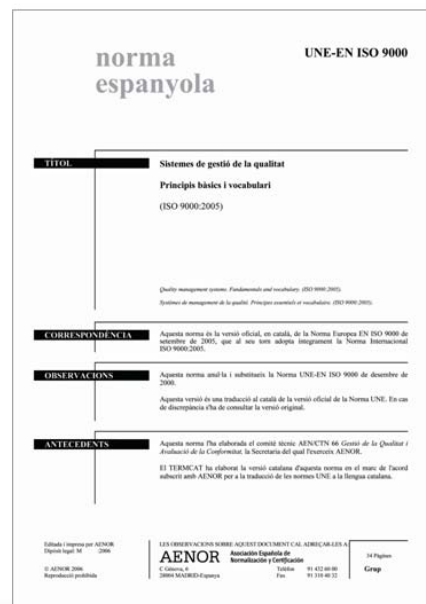
UNEC-ISO 14050:2005 *Gestió ambiental – Vocabulari*

Normes UNE de terminologia

2006. Primeres normes traduïdes

© TERMCAT, Centre de Terminologia

- UNE-EN ISO 9000:2005 *Sistemes de gestió de la qualitat – Principis bàsics i vocabulari*
- UNE-EN ISO 9001:2000 *Sistemes de gestió de la qualitat – Requisits*
- UNE-EN ISO 18513:2004 *Serveis turístics – Hotels i altres tipus d'allotjament turístic – Terminologia.*
- UNE-ISO 14050:2005 *Gestió ambiental – Vocabulari*

termcat

L'elaboració de la versió catalana de les normes va implicar la resolució de diverses qüestions terminològiques. Podem veure'n alguns exemples, extrets de la norma UNE-EN ISO 18513:2004, sobre serveis turístics.

Aquesta norma incloïa conceptes per als quals no hi havia cap denominació catalana establerta. Els casos d'aquesta mena ofereixen tres possibilitats de resolució: l'ús d'una denominació conceptualment propera, la creació d'un neologisme, o la presentació de l'entrada sense denominació en català.

Com a exemple de la primera solució, el terme castellà *casa de huéspedes* ('establiment, sovint situat en un medi rural, que ofereix serveis de menjars i begudes i que també pot proporcionar allotjament') no tenia cap equivalència exacta en català. La paraula *fonda* fou considerada com a propera i pertinent per a adoptar el rang de terme equivalent al concepte esmentat.

El terme *hotel residència* ('hotel en un entorn urbà en què es proporciona allotjament per a estades llargues'), per la seva banda, constitueix un neologisme normalitzat per a designar un concepte que, a la norma esmentada, tan sols rebia una denominació a la versió alemanya (*Boardinghouse*). El neologisme fou acordat juntament amb especialistes considerant que forneix una denominació inequívoca a efectes legals. En altres casos fou indefugible d'ometre la denominació catalana; el terme francès *ferme auberge* ('allotjament en una explotació agrícola en activitat en què es prepara el menjar principalment amb els productes de la granja') no troba cap equivalent en les altres llengües, tampoc en català.

Una altre aspecte rellevant el trobem en les contradiccions de la norma amb els principis generals terminològics. Primer de tot, calgué maldar per esmenar la contradicció, sempre que això fos possible, tot respectant el concepte. La introducció de canvis correctors va ser més fàcil si ho permetien les versions francesa o anglesa. Val a dir que les discrepàncies entre les versions anglesa, francesa i castellana eren a vegades tan importants que permetien d'escollir entre

diverses alternatives per agafar-ne la correcta des d'un punt de vista terminològic. Altrament, si es canviava el concepte, calia afegir una nota informativa al peu.

Entre les contradiccions importants destaca la manca de descriptor a la definició, com ara en el cas d'*alojamiento*, que en castellà és definit com «proporciona, al menos, camas e instalaciones sanitarias», i en català com «establiment hotel·ler¹⁷ que proporciona, com a mínim, llits i instal·lacions sanitàries».

D'altra banda, a vegades la definició incorpora un descriptor no esperat a partir de la denominació i, per tant, enclou una contradicció amb les obres de referència. La definició de *habitación de casa rural* és «casa privada en el campo donde se proporciona alojamiento». En català es va mantenir la definició però es va adequar la denominació: *allotjament rural*.

En tercer lloc, en ocasions ha calgut esmenar casos en què el terme definit s'usa dins la definició. A tall d'exemple, *piscina* es defineix en la versió castellana com «piscina cubierta o exterior diseñada para específicamente nadar y no necesariamente de agua caliente»; la versió catalana s'adapta als criteris terminològics mitjançant un descriptor més genèric: «estany artificial [...]».

En quart lloc, algunes definicions usen termes diferents dels que tenen una entrada pròpia a la mateixa norma i, per això, s'han d'ajustar als principis terminològics. Per exemple, *gabarra de canal* es defineix en castellà com un «barco que proporciona alojamiento y equipamiento de cocina [...]». El terme amb entrada pròpia a la norma és, però, *instalaciones de cocina*. Així, la definició catalana diu «embarcació que proporciona allotjament i instal·lacions de cuina [...]».

Finalment, s'han modificat algunes denominacions catalanes respecte de les altres llengües per preservar el sentit que tenien fixat en català. Un exemple ben palès en són els termes castellans *sauna*, definit com una «cabina de madera con aire seco caliente», i *baño de vapor*, que es defineix com un «cuarto o cabina con vapor caliente» conforme a les versions anglesa i francesa.

Atès que el diccionari català normatiu defineix *sauna* com a «bany de vapor molt calent [...]», i no pas «d'aire sec», hom considerarà adequat establir les equivalències següents: castellà, *sauna* i català, *sauna seca*; i castellà, *baño de vapor* i català, *sauna*.

La traducció de les normes també ha motivat la normalització de diversos manlleus per als quals no hi havia cap forma establerta en català. Un exemple n'és el terme de la norma UNE-EN ISO 14539, de robots de manipulació, *fail-safe* ('funció característica de determinats dispositius, aparells o màquines que evita que l'avaría o el mal funcionament d'alguns dels seus components provoqui errors greus o generals de funcionament del sistema o bé algun tipus d'accident'), que s'expressa en castellà amb *seguridad positiva* o *seguridad integrada* i, ara com ara, és encara pendent de normalització amb la forma *seguretat en fallades*.

Esperem que tota aquesta informació pugui tenir una utilitat pràctica per a totes les persones que s'han d'enfrontar professionalment als reptes que planteja la traducció de textos jurídics.

¹⁷ El subratllat és nostre, tant aquí com en els casos següents.